

Тема 1. Система оподаткування та основні засади обліку і звітності в оподаткуванні

Питання до розгляду

1. Податкова система України та основні засади податкового законодавства України
2. Сутність, основні функції та елементи податків
3. Класифікація податків
4. Системи оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності та їх порівняльна характеристика
5. Зміст обліку при адмініструванні податків та зборів підприємств України
6. Принципи оподаткування

1.1. Податкова система України та основні засади податкового законодавства України

Податкова система в кожній країні є основою економічної системи. Вона, з одного боку, забезпечує фінансову базу держави, а з іншого – виступає головним знаряддям реалізації державної економічної політики.

Податкова система кожної країни відображає її специфічні умови, такі як: рівень розвитку економіки, внутрішню та зовнішню політику країни, рівень розвитку соціальної сфери, традиції народу, географічне положення країни та інші фактори. Тому, форми оподаткування однієї країни відрізняються від іншої.

Система оподаткування – це нормативно визначені платники податків, їхні обов'язки та права, об'єкти оподаткування, види податків, зборів і платежів, а також порядок їх стягнення.

1.2. Сутність, основні функції та елементи податків

Система оподаткування характеризується її елементами - суб'єкт, об'єкт оподаткування, податкова ставка, одиниця обкладання податком, джерело сплати, податкова пільга, порядок обчислення, податковий період, строк та порядок сплати, строк та порядок подання звітності.

Суб'єкти оподаткування – платники податків (фізичні чи юридичні особи), на яких законом покладено обов'язок сплачувати податки.

Об'єкт оподаткування – це доходи (прибуток), додана вартість продукції (робіт, послуг), вартість продукції (робіт, послуг), у т.ч. митна або її натуральні показники, спеціальне використання природних ресурсів, майно юридичних і фізичних осіб, інші об'єкти, визначені законодавством про оподаткування. Це предмет, який підлягає оподаткуванню.

База оподаткування - це фізичний, вартісний чи інший характерний вираз об'єкта оподаткування, до якого застосовується податкова ставка і який використовується для визначення розміру податкового зобов'язання.

Ставка податку – розмір податку з одиниці об'єкту оподаткування.

Порядок обчислення податку – обчислення суми податку здійснюється шляхом множення бази оподаткування на ставку податку із/без застосуванням відповідних коефіцієнтів. Специфічні ставки, фіксовані ставки та показники, встановлені Податковим Кодексом у вартісному вимірі, підлягають індексації в порядку, визначеному Податковим Кодексом.

Податковий період - податковим періодом визнається встановлений Податковим Кодексом період часу, з урахуванням якого відбувається обчислення та сплата окремих видів податків та зборів.

Строк та порядок сплати податку - строком сплати податків та зборів визнається період, що розпочинається з моменту виникнення податкового обов'язку платника податку із сплати конкретного виду податку і завершується останнім днем строку, протягом якого такий податок чи збір повинен бути сплачений у порядку, визначеному податковим законодавством. Податок чи збір, що не був сплачений у визначений строк, вважається не сплаченим своєчасно.

Строк та порядок подання звітності про обчислення і сплату податку.

Зобов'язання платника податків:

1. стати на облік у контролюючих органах в порядку, встановленому законодавством України;
2. вести в установленому порядку облік доходів і витрат, складати звітність, що стосується обчислення і сплати податків та зборів;
3. подавати до контролюючих органів у порядку, встановленому податковим та митним законодавством, декларації, звітність та інші документи, пов'язані з обчисленням і сплатою податків та зборів;
4. сплачувати податки та збори в строки та у розмірах, встановлених цим Кодексом та законами з питань митної справи;
5. подавати на належним чином оформлену письмову вимогу контролюючих органів (у випадках, визначених законодавством) документи з обліку доходів, витрат та інших показників, пов'язаних із визначенням об'єктів оподаткування (податкових зобов'язань), первинні документи, регістри бухгалтерського обліку, фінансову звітність, інші документи, пов'язані з обчисленням та сплатою податків та зборів. У письмовій вимозі обов'язково зазначаються конкретний перелік документів, які повинен надати платник податків, та підстави для їх надання;
6. подавати контролюючим органам інформацію, відомості про суми коштів, не сплачених до бюджету в зв'язку з отриманням податкових пільг (суми отриманих пільг) та напрями їх використання (щодо умовних податкових пільг - пільг, що надаються за умови використання коштів, вивільнених у суб'єкта господарювання внаслідок надання пільги, у визначеному державою порядку);
7. подавати контролюючим органам інформацію в порядку, у строки та в обсягах, встановлених податковим законодавством;
8. виконувати законні вимоги контролюючих органів щодо усунення виявлених порушень законів з питань оподаткування та митної справи і підписувати акти (довідки) про проведення перевірки;

9. не перешкоджати законній діяльності посадової особи контролюючого органу під час виконання нею службових обов'язків та виконувати законні вимоги такої посадової особи;

10. повідомляти контролюючим органам за місцем обліку такого платника про його ліквідацію або реорганізацію протягом трьох робочих днів з дня прийняття відповідного рішення (крім випадків, коли обов'язок здійснювати таке повідомлення покладено законом на орган державної реєстрації);

11. повідомляти контролюючі органи про зміну місцезнаходження юридичної особи та зміну місця проживання фізичної особи - підприємця;

12. забезпечувати збереження документів, пов'язаних з виконанням податкового обов'язку, протягом строків, установлених цим Кодексом;

13. допускати посадових осіб контролюючого органу під час проведення ними перевірок до обстеження приміщень, територій (крім житла громадян), що використовуються для одержання доходів чи пов'язані з утриманням об'єктів оподаткування, а також для проведення перевірок з питань обчислення і сплати податків та зборів у випадках, встановлених цим Кодексом;

14. використовувати електронний кабінет для листування з контролюючими органами в електронній формі у разі подання звітності в електронній формі, а також після проходження електронної ідентифікації он-лайн в електронному кабінеті, крім платників податків, які відмовилися від використання електронного кабінету в порядку, встановленому цим Кодексом, та платників податків, які не визначили спосіб взаємодії із контролюючим органом;

15. забезпечувати надання посадовими (службовими) особами платника податку письмових пояснень на письмовий запит контролюючого органу з питань, що стосуються предмета перевірки, та їх документального підтвердження;

16. визначати, змінювати уповноважених осіб платника податків, які мають право користуватися електронним кабінетом, зокрема щодо підписання, подання, отримання ними документів та інформації через електронний кабінет, та визначати їхні повноваження.

У практиці оподаткування розрізняють тверді, пропорційні, прогресивні і регресивні **ставки податків**.

Тверді ставки встановлюються в абсолютній сумі на одиницю обкладання незалежно від розміру доходу (наприклад, за тонну нафти, за 1 куб. м газу).

Пропорційні - діють в однаковому відсотковому відношенні до об'єкта податку без врахування диференціації його величини.

Прогресивні ставки - середня ставка прогресивного податку підвищується у міру зростання доходу.

Регресивні ставки - середня ставка регресивного податку знижується у міру зростання доходу.

Існують такі підходи до встановлення податкових ставок:
універсальний (для всіх платників встановлюється єдина податкова ставка);
диференційований (для різних платників існують різні рівні ставок).

Поєднання в єдиній системі оподаткування різноманітних за об'єктами оподаткування і методами обчислення податків дозволяє державі реалізувати на практиці основні функції податків: фіскальну; регулюючу; розподільчу; стимулюючу; контрольну.

Фіскальна функція – є найважливішою, оскільки згідно з цією функцією податки виконують своє головне призначення – наповнення доходної частини бюджету, доходів держави для задоволення потреб суспільства. Основна ознака цієї функції – її стабільність, що дозволяє формувати надходження податків до бюджету на постійній, стабільній засаді.

Регулююча функція полягає у впливі податків на різні сторони діяльності платників податків. Її реалізація виявляється в наданні пільг з оподаткування окремим галузям та виробникам, враховуючи їх перспективи, діяльність, рівень прибутковості та інше.

Розподільча (Соціальна) функція – полягає у підтримці соціальної рівноваги через зменшення розбіжностей реальних доходів окремих платників податків. Наприклад, через непрямі податки створюються умови для перерозподілу коштів одних платників іншим (акцизи).

Стимулююча (стримуюча) функція створює орієнтири для розвитку або згортання виробництва, діяльності. Може бути пов'язана із застосуванням пільг, зміною об'єкта оподаткування, зменшенням бази оподаткування.

Контрольна функція забезпечує нагляд та контроль за своєчасністю, повнотою сплати податків платниками в Україні.

1.3. Класифікація податків

Класифікація – це розподілення множини об'єктів на підмножини на підставі їх схожості чи несхожості.

Типологія класифікацій залежить від:

- сфери їх застосування;
- предметної області;
- ступеня гармонізації;
- рівня розповсюдження тощо.

Жодна класифікація не є вичерпною, може доповнюватись та вдосконалюватись, оскільки можуть виникнути нові ознаки за якими можна здійснити класифікацію, нові групи та види податків.

Класифікація податків

Залежно від сфери використання податкових надходжень:

- 1) податки загального призначення (абстрактні) - податки, що використовуються на загальні цілі (без конкретизації).
- 2) цільові (спеціальні) – для фінансування конкретних заходів (ЕСН);
- 3) змішані - податки, що допускають як платника і юридичних, і фізичних осіб (податок з власників транспортних засобів, земельні податки і т. ін.).

За повнотою права використання податкових надходжень:

- 1) власні (закріплені) – податки, які повністю або частково закріплені як дохідне джерело конкретного бюджету (єдиний податок, податок на майно).
- 2) регулюючі – податки, які можуть надходити до різних бюджетів (екологічний податок, податок на прибуток підприємств).

За економічним змістом об'єкта оподаткування податки поділяються на:

- 1) Податки на доходи справляються з фізичних та юридичних осіб. Безпосередніми об'єктами оподаткування є заробітна плата та інші доходи громадян, прибуток або валовий дохід підприємств.
- 2) Податки на споживання сплачуються не при отриманні доходів, а при їх використанні.
- 3) Податки на майно встановлюються щодо рухомого чи нерухомого майна.
- 4) Податки ресурсного або рентного характеру

Залежно від рівня державних структур, які встановлюють податки, вони поділяються:

- 1) Загальнодержавні податки установлюють вищі органи влади, їх стягнення є обов'язковим на всій території країни незалежно від того, до якого бюджету (центрального чи місцевого) вони зараховуються.
- 2) Місцеві податки установлюються місцевими радами народних депутатів, їхня особливість полягає в тому, що на відміну від інших податків, чинним законодавством визначаються тільки види місцевих податків і зборів, їх граничні розміри, платників та порядок обчислення. Конкретні ж види податків для кожної місцевості, їхні ставки, порядок сплати встановлюють і визначають органи місцевого самоврядування відповідно до переліку і в межах установлених граничних розмірів.

За способом встановлення податкових зобов'язань:

- 1) розкладні (розкладкові) податки, які визначаються як розподілення загальної суми податку на певну кількість платників (подушні податки). Такі податки широко використовувались на ранній стадії розвитку оподаткування. В теперішній час розкладні податки використовуються рідко, в основному в місцевому оподаткуванні;
- 2) окладні (квотарні, дольові, кількісні) податки, які справляються за певними ставками від чітко визначеного об'єкту оподаткування та прямо або опосередковано враховують майновий стан платника податку.

Залежно від форми оподаткування податки поділяються на:

1) прямі - податки, які стягуються безпосередньо із прибутку або майна платника податків (податок на прибуток, на майно, податок на доходи фізичних осіб);

2) непрямі - податки, які включаються в ціну товару у вигляді певної надбавки; ці податки оплачують споживачі товарів, і вносяться в бюджет продавцями товарів, які виступають посередниками між державою й фактичними платниками податків (ПДВ, акцизний податок, мито).

За періодичністю нарахування та сплати:

1) регулярні податки – це податки, які стягуються з певною періодичністю в плинні всього часу володіння майна або заняття платником яким-небудь видом діяльності, тобто часу існування об'єкта обкладання.

2) разові податки – сплата разових податків пов'язана з певними подіями (наприклад, податок на майно).

За методом встановлення:

1) регресивні ті, які передбачають зменшення податкової ставки із зростанням бази оподаткування.

2) прогресивні ті, що передбачають збільшення податкових ставок із зростанням бази оподаткування.

3) пропорційні - коли розмір податкової ставки залишається незмінним незалежно від розміру бази оподаткування.

4) тверді ставки, які встановлюються в абсолютній сумі в розрахунку на одного платника податку.

5) кратні ті, які встановлюються у величині, кратній певному показнику – неоподаткованому мінімуму доходів громадян, мінімальній заробітній платі, прожитковому мінімуму тощо.

1.4. Системи оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності та їх порівняльна характеристика

Види податків і зборів відповідно до Податкового кодексу України

Загальнодержавні податки та збори	Місцеві податки і збори
податок на прибуток підприємств;	До місцевих податків належать:
податок на доходи фізичних осіб;	податок на майно;
податок на додану вартість;	єдиний податок.
акцизний податок;	До місцевих зборів належать:
екологічний податок;	збір за місця для паркування транспортних засобів;
рендна плата;	туристичний збір.
Мито	
Військовий збір	

Сукупність загальнодержавних та місцевих податків та зборів, що справляються в установленому Податковим кодексом порядку, становить податкову систему України.

Суб'єкти господарювання у своїй діяльності можуть застосовувати дві системи оподаткування – **загальну й спрощену**.

Усі платники податків, які є юридичними особами, за умовчанням перебувають на загальній системі оподаткування (за умови, що вони не обрали спрощену систему зі сплатою ЄП у третій групі і не були зареєстровані органом ДПС такими платниками).

Загальна система оподаткування передбачає, що підприємство є платником: податку на прибуток; інших податків, установлених Податковим кодексом (далі – ПК), зокрема земельного податку, податку на майно, рентної плати тощо, за умови, що підприємство має об'єкт обкладення такими податками.

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності - особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, на сплату єдиного податку та з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності

Причому, фізичні особи можуть на спрощеній системі оподаткування застосовувати три групи (1–3) або перебувати на загальній системі оподаткування. Юридичні особи можуть обирати між загальною системою оподаткування та спрощеною (3 група).

Сільськогосподарські товаровиробники, як юридичні, так і фізичні особи платниками можуть бути платниками ЄП четвертої групи .

Порівняльна характеристика систем оподаткування можлива за такими критеріями, як:

- обмеження за обсягом виручки та кількістю працівників;
- обмеження за видами діяльності;
- порядок реєстрації платником податку;
- ставки податку;
- порядок сплати податку;
- порядок подання звітності;
- облік доходів та витрат;
- порядок застосування реєстраторів розрахункових операцій (РРО);
- реєстрація платником ПДВ;
- сплата єдиного внеску.

Критерії порівняння спрощеної та загальної систем оподаткування

Критерій порівняння	Спрощена система оподаткування	Загальна система оподаткування
База розрахунку податку	1–3 групи: Отриманий дохід (або фіксована ставка для 1–2 груп) 4 група: Нормативна грошова оцінка (НГО) 1 га землі	Чистий оподатковуваний дохід (Різниця між виручкою та документально підтвердженими витратами)
Реєстрація платником ПДВ	Можливо тільки для 3 групи (зі ставкою ЄП 3%) та 4 групи. (1 та 2 групи не можуть бути платниками ПДВ)	Обов'язково, якщо обсяг операцій за 12 місяців перевищує 1 млн грн. У разі меншого обсягу добровільно.
Сплата земельного податку	Ні (звільнені лише за ділянки, які використовуються безпосередньо у господарській діяльності)	Так (сплачується на загальних підставах за всі земельні ділянки у власності/користуванні)
Військовий збір (ВЗ)	Так: • 1, 2 та 4 групи: 10% від МЗП (фіксований платіж) • 3 група: 1% від отриманого доходу	Так: 5% від чистого оподаткованого доходу підприємця
Застосування РРО / ПРРО	Звільнена виключно 1 група. Для 2, 3 та 4 груп використання РРО чи ПРРО є обов'язковим при проведенні розрахункових операцій*.	Обов'язково у загальному порядку під час проведення розрахункових операцій.
Бартерні операції, векселі, взаємозалік	Заборонено. Дозволені виключно розрахунки у грошовій формі (готівкова або безготівкова).	Так. Дозволені будь-які розрахунки, не заборонені цивільним законодавством.

Обмеження за обсягом виручки й кількістю працівників

Система оподаткування	Обмеження за обсягом виручки й кількістю працівників
Загальна система	Немає обмежень щодо обсягу доходу та кількості найманих працівників.
Єдиний податок перша група	Обсяг доходу протягом року не повинен перевищувати 1 444 049 грн (167 МЗП). Можна працювати тільки самостійно без найманих працівників.
Єдиний податок друга група	Обсяг доходу протягом року не повинен перевищувати 7 211 598 грн (834 МЗП). У трудових відносинах з підприємцем одночасно може перебувати не більше ніж 10 осіб.
Єдиний податок третя група	Обсяг доходу протягом року не повинен перевищувати 10 091 049 грн (1167 МЗП). Немає обмежень за кількістю працівників.

Обмеження за видами діяльності

Система оподаткування	Обмеження за видами діяльності
Загальна система	Немає спеціальних податкових обмежень. Дозволені всі види діяльності, які не заборонені законами України (за наявності необхідних ліцензій/дозвільних документів).
Єдиний податок перша група	Дозволено виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або надання побутових послуг населенню (згідно з вичерпним переліком у п. 291.7 ПКУ).
Єдиний податок друга група	Дозволено: надання послуг (зокрема побутових) платникам ЄП та/або населенню, виробництво та продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства. Заборонено: надання послуг не платникам ЄП, посередницькі послуги з купівлі, продажу, оренди та оцінки нерухомості (КВЕД 68.31, 68.32), а також виробництво й продаж ювелірних і побутових виробів з дорогоцінних металів та каміння.
Єдиний податок третя група	Дозволено більшість видів діяльності. Заборонено загальні види діяльності для ЄП (п. 291.5 ПКУ): організація азартних ігор; обмін валют; випуск/продаж підакцизних товарів; видобуток і реалізація корисних копалин; фінансове посередництво; управління підприємствами; поштові послуги; торгівля антикваріатом тощо.

Види діяльності, які не можна провадити на умовах сплати єдиного податку в жодній із груп:

- організація та проведення азартних ігор, лотерей (крім розповсюдження лотерей), парі (букмекерське парі, парі тоталізатора);
- обмін іноземної валюти;
- виробництво, експорт, імпорт, продаж підакцизних товарів (крім роздрібного продажу ПММ в ємностях до 20 л, пива, столових вин та сидру);
- видобуток, виробництво, реалізація дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, зокрема органогенного утворення (крім виробництва, постачання, продажу ювелірних та побутових виробів із дорогоцінних металів і каміння для платників 3 групи);
- видобуток, реалізація корисних копалин, крім реалізації корисних копалин місцевого значення;
- діяльність у сфері фінансового посередництва, крім діяльності страховими агентами, сюрвейєрами, аварійними комісарами та аджастерами;

Види діяльності, які не можна провадити на умовах сплати єдиного податку в жодній із груп:

- діяльність з управління підприємствами;
- надання послуг пошти (крім кур'єрської діяльності) та зв'язку (крім діяльності, що не підлягає ліцензуванню);
- діяльність із продажу предметів мистецтва та антикваріату, з організації торгів (аукціонів) виробами мистецтва, колекціонування або антикваріату;
- діяльність з організації, проведення гастрольних заходів;
- технічні випробування та дослідження (код 71.20 за КВЕД-2010);
- діяльність у сфері аудиту;
- надання в оренду земельних ділянок загальною площею понад 0,2 гектара, житлових приміщень та/або їхніх частин загальною площею понад 400 кв. м, нежитлових приміщень (споруд, будівель) та/або їхніх частин загальною площею понад 900 кв. м;
- діяльність страхових (перестрахових) брокерів;

Не зможуть бути єдинниками нерезиденти України.

Порядок реєстрації платником податків

Система оподаткування	Порядок реєстрації платником податків
Загальна система	Для ФОП: Орган ДПС самостійно здійснює взяття на облік підприємця не пізніше ніж наступного робочого дня від дня отримання відомостей від держреєстратора. Якщо підприємець не подав заяви про застосування спрощеної системи оподаткування, він автоматично вважається таким, що працює за загальною системою оподаткування. Облік доходів і витрат ведеться за типовою формою (у паперовому або електронному вигляді) без необхідності її попередньої реєстрації в податковій інспекції. Для юридичної особи: Орган ДПС самостійно здійснює взяття на облік юридичної особи не пізніше ніж наступного робочого дня від дня отримання відомостей від держреєстратора. Якщо підприємство не подало заяви про застосування спрощеної системи оподаткування, воно автоматично вважається таким, що працює за загальною системою оподаткування (податок на прибуток 18%). Юридична особа зобов'язана вести повноцінний бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність згідно з НП(С)БО або МСФЗ.
Єдиний податок перша й друга група	Якщо підприємець бажає відразу після держреєстрації працювати за спрощеною системою, він може подати заяву про застосування спрощеної системи оподаткування першої (другої) групи безпосередньо держреєстраторові під час реєстрації підприємцем (або через портал «Дія»). Якщо він цього не зробив, то до кінця місяця, в якому відбулася держреєстрація, треба подати таку заяву до органу ДПС. Новостворений підприємець вважатиметься платником єдиного податку з 1-го числа місяця, що настає за місяцем, у якому відбулася держреєстрація. Підприємець, який бажає перейти на єдиний податок із загальної системи оподаткування, повинен подати заяву до органу ДПС не пізніше ніж за 15 календарних днів до початку кварталу. Такий перехід можна здійснювати тільки один раз протягом календарного року. За бажанням можна безкоштовно отримати в ДПС (або через Електронний кабінет) витяг із реєстру платників єдиного податку.

Єдиний податок третя група

Якщо новостворений суб'єкт господарювання (ФОП або юридична особа) бажає відразу після держреєстрації працювати за спрощеною системою, він може подати заяву про застосування спрощеної системи оподаткування 3 групи безпосередньо держреєстраторові під час реєстрації (або через портал «Дія»). Якщо цього не зроблено одразу, можна протягом 10 днів після реєстрації подати заяву до органу ДПС. **У такому разі суб'єкт вважатиметься платником єдиного податку з дня державної реєстрації *.**

Суб'єкти господарювання, які бажають перейти на єдиний податок з інших систем оподаткування, повинні подати заяву до ДПС не пізніше ніж за 15 календарних днів до початку наступного кварталу.

За бажанням зареєстрований платник (як ФОП, так і юридична особа) може безкоштовно отримати в ДПС витяг із Реєстру платників єдиного податку (зокрема в електронній формі через Електронний кабінет).

Для новостворених ФОП 3 групи (які реєструються з нуля): Якщо ви подаєте заяву про застосування спрощеної системи (3 групи) під час реєстрації або протягом 10 днів після державної реєстрації, ви стаєте платником єдиного податку з дня державної реєстрації [абз. 2 п. 298.1.2 ст. 298 ПКУ].

Для діючих ФОП (які переходять із загальної системи чи іншої групи): Якщо ви вже зареєстровані як ФОП і хочете перейти на 3 групу єдиного податку, ви стаєте платником 3 групи з першого числа місяця, наступного за податковим (звітним) кварталом, у якому подано заяву [п.п. 298.1.4 ст. 298 ПКУ]. Для цього заява подається не пізніше ніж за 15 календарних днів до початку нового кварталу.

Ставки податку

Система оподаткування	Ставки податку
Загальна система	Для ФОП: З чистого доходу підприємець сплачує податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) за ставкою 18% та військовий збір за ставкою 5%. Чистий дохід визначається як різниця між валовим доходом (виручкою) та витратами, безпосередньо пов'язаними з його отриманням. Витрати обліковуються на підставі первинних документів. Перелік витрат визначено ст. 177 ПКУ. Для юридичних осіб: Сплачує Податок на прибуток підприємств за базовою ставкою 18% (ст. 136 ПКУ). База (об'єкт) оподаткування: Фінансовий результат до оподаткування (прибуток чи збиток), визначений у бухгалтерській звітності (згідно з НП(С)БО або МСФЗ) та відкоригований на податкові різниці (ст. 134 ПКУ).
Єдиний податок перша група	Ставки єдиного податку встановлюються місцевими радами залежно від виду господарської діяльності в межах до 10% прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого на 1 січня звітного року з розрахунку на місяць. Якщо підприємець здійснює кілька видів діяльності, податок сплачується за більшою ставкою. Максимальна ставка: 10% від 3 328 грн (332,80 грн/міс). Передбачено ще одну ставку в розмірі 15% отриманого доходу. Вона застосовується до таких доходів: - суми перевищення обсягу доходу 1 444 049 грн (167 МЗП); - доходу, отриманого від не зазначеної в реєстрі виду діяльності або забороненого виду діяльності; - доходу, отриманого із застосуванням негрошових форм розрахунку. Доходи, отримані на умовах роботи за єдиним податком, не включаються до складу загального річного оподатковуваного доходу фізичної особи.

Система оподаткування	Ставки податку
Єдиний податок друга група	Ставки єдиного податку встановлюються місцевими радами залежно від виду господарської діяльності в межах до 20% мінімальної заробітної плати з розрахунку на місяць, установленної на 1 січня звітного року. Доплат податку за працівників не передбачено. Якщо підприємець здійснює кілька видів діяльності, податок сплачується за більшою ставкою. Максимальна ставка: 20% від 8 000 грн = 1 600 грн/міс. Передбачено ще одну ставку в розмірі 15% отриманого доходу. Вона застосовується до таких доходів: - суми перевищення обсягу доходу 6 672 000 грн; - доходу, отриманого від не зазначеного в реєстрі виду діяльності або забороненого виду діяльності; - доходу, отриманого із застосуванням негрошових форм розрахунку.
Єдиний податок третя група	Можна застосовувати одну з двох ставок єдиного податку, які обчислюються у відсотках від доходу: - 3% та сплата ПДВ відповідно до норм розділу V ПКУ; - 5% якщо підприємець не є платником ПДВ. Передбачено ще одну ставку в розмірі 15% отриманого доходу. Вона застосовується до таких доходів: - суми перевищення обсягу доходу 9 336 000 грн; - доходу, отриманого від забороненого виду діяльності; - доходу, отриманого із застосуванням негрошових форм розрахунку.

Порядок сплати податку

Система оподаткування	Порядок сплати податку
Загальна система	Для ФОП: Податок (ПДФО 18% та військовий збір 5%) сплачується авансом. Авансові платежі розраховуються підприємцем самостійно за фактичними даними Типової форми обліку доходів і витрат за кожен квартал. До бюджету вони сплачуються до 20 квітня, 20 липня й 20 жовтня. За 4-й квартал аванс не сплачується. Якщо доходу за квартал немає аванс не сплачується. Остаточний розрахунок здійснюється за підсумками річної декларації з урахуванням сплачених авансів. Для юридичних осіб: Податок на прибуток підприємств (18%). Сплачується протягом 10 календарних днів після граничного строку подання податкової декларації: Квартальні платники (дохід понад 40 млн грн) протягом 50 календарних днів після закінчення звітного кварталу. Річні платники (дохід до 40 млн грн) протягом 70 календарних днів після закінчення звітного року.
Єдиний податок перша й друга група	Єдиний податок та фіксований авансовий внесок з військового збору (10% МЗП) сплачуються щомісяця авансом не пізніше 20-го числа поточного місяця.
Єдиний податок третя група	Єдиний податок (3% або 5%) та військовий збір (1% від доходу) сплачуються протягом 50 календарних днів після закінчення звітного (податкового) кварталу.

Порядок подання звітності

Система оподаткування	Порядок подання звітності
Загальна система	Для ФОП: Один раз на рік протягом 60 календарних днів після закінчення звітного року. Для юридичних осіб з доходом більше 40 млн грн на рік звітність подається щоквартально нарастаючим підсумком. Для всіх інших річна.
Єдиний податок перша й друга група	Податкова декларація платника єдиного податку подається один раз на рік протягом 60 календарних днів після закінчення звітного року.
Єдиний податок третя група	Податкова декларація платника єдиного податку подається щокварталу протягом 40 календарних днів після закінчення звітного (податкового) кварталу.

Облік доходів та витрат

Система оподаткування	Порядок ведення обліку доходів та витрат
Загальна система	Для ФОП: Облік ведеться за Типовою формою обліку доходів і витрат (затверджено наказом Мінфіну від 13.05.2021 № 261). Форма ведеться в паперовому або електронному вигляді без попередньої реєстрації в податковій. Для юридичних осіб: за НП(С)БО або МСФЗ.
Єдиний податок перша й друга група	Облік ведеться у довільній формі (у паперовому чи електронному вигляді) шляхом щомісячного відображення отриманих доходів. Обов'язкову реєстрацію та ведення Книг обліку скасовано.
Єдиний податок третя група	Платники за ставкою 5% (без ПДВ): ведуть облік доходів у довільній формі шляхом помісячного відображення доходів. Платники за ставкою 3% (з ПДВ): ведуть облік доходів та витрат за типовою формою, затвердженою наказом Мінфіну від 30.11.2022 № 405 (без реєстрації в ДПС).

Використання РРО під час здійснення готівкових розрахунків

Система оподаткування	Використання РРО / ПРРО
Загальна система	Обов'язково. Підприємець зобов'язаний застосовувати класичний РРО або програмний РРО (ПРРО) при здійсненні готівкових та/або карткових розрахункових операцій. Використання розрахункових книжок (РК) та КУРО дозволено лише у виняткових випадках, визначених ст. 10 Закону про РРО.
Єдиний податок перша група	Повністю звільнені від застосування РРО та ПРРО при здійсненні роздрібної торгівлі на ринках та наданні побутових послуг населенню.
Єдиний податок друга й третя група	Обов'язково. Застосування РРО або ПРРО є обов'язковим для всіх платників 2 та 3 груп при проведенні розрахункових операцій у готівковій формі або за допомогою платіжних карток (e-commerce, еквайринг тощо).

Винятки для всіх систем оподаткування:

Застосування РРО/ПРРО не потрібне, якщо оплата здійснюється шляхом переказу коштів з поточного рахунку на поточний рахунок за банківськими реквізитами (IBAN).

Зверніть увагу!

Не плутайте IBAN з інтернет-еквайрингом!

Якщо на вашому сайті стоїть кнопка «Оплатити карткою» через платіжні системи (LiqPay, WayForPay, Fondy тощо), де покупець вводить номер картки, CVV-код та термін дії **це вважається розрахунковою операцією, і РРО/ПРРО ПОТРІБЕН** (навіть якщо гроші від еквайрингу зрештою зараховуються на ваш IBAN-рахунок).

Реєстрація платником ПДВ

Система оподаткування	Порядок сплати податку
Загальна система	У разі досягнення обсягу оподатковуваних операцій 1 млн грн за останні 12 календарних місяців підприємець зобов'язаний зареєструватися платником ПДВ.
Єдиний податок перша й друга група	Не є платниками ПДВ. Однак при ввезенні імпортного товару в Україну сплачують ПДВ на загальних підставах.
Єдиний податок третя група	Підприємці за ставкою 3% є платниками ПДВ. Підприємці, які застосовують ставку єдиного податку 5%, можуть добровільно зареєструватися платниками ПДВ і перейти на сплату єдиного податку за ставкою 3%. Обов'язкова реєстрація при перевищенні 1 млн грн на 3 групу не поширюється.

Сплата єдиного соціального внеску

Система оподаткування	Порядок сплати ЄСВ
Загальна система для ФОП	• ЄСВ нараховується на чистий оподатковуваний дохід за ставкою 22%. • За місяці, коли доходу (прибутку) не було, ФОП зобов'язаний сплатити ЄСВ у розмірі не менше мінімального страхового внеску (22% від мінімальної зарплати). • Максимальна база нарахування ЄСВ дорівнює 20 розмірам мінімальної заробітної плати. • Сплачується щокварталу до 20 числа місяця, що настає за звітним кварталом.
Єдиний податок (1, 2 та 3 групи)	• Суму ЄСВ визначають самостійно, але не менше ніж мінімальний страховий внесок на місяць (22% від МЗП) і не більше ніж з 20 МЗП. • Сплачується щокварталу до 20 числа місяця, що настає за звітним кварталом.

Від сплати ЄСВ за себе та подання річного звіту звільняються ФОП будь-якої системи оподаткування, якщо вони:

Є пенсіонерами за віком або за вислугою років, досягли пенсійного віку чи є особами з інвалідністю (та отримують пенсію чи соцдопомогу).

Працюють за основним місцем роботи, і роботодавець сплатив за них ЄСВ у розмірі не менше мінімального.

Мобілізовані на військову службу під час воєнного стану (за заявою).

1.5. Зміст обліку при адмініструванні податків та зборів підприємств України

Загальні положення щодо обліку платників податків:

1. Облік платників податків ведеться з метою створення умов для здійснення контролюючими органами контролю за правильністю нарахування, своєчасністю і повнотою сплати податків, нарахованих фінансових санкцій, дотримання податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.
2. Взяттю на облік або реєстрації у контролюючих органах підлягають всі платники податків.
3. З метою проведення податкового контролю платники податків підлягають реєстрації або взяттю на облік у контролюючих органах за місцезнаходженням юридичних осіб, відокремлених підрозділів юридичних осіб, місцем проживання особи (основне місце обліку), а також за місцем розташування (реєстрації) їх підрозділів, рухомого та нерухомого майна, об'єктів оподаткування або об'єктів, які пов'язані з оподаткуванням або через які провадиться діяльність (неосновне місце обліку).
4. Взяття на облік платників податків - юридичних осіб та їх відокремлених підрозділів здійснюється після їх державної реєстрації чи включення відомостей про них до відповідних державних реєстрів на умовах, що визначаються законодавчими актами України, крім випадків, визначених цим Кодексом, коли органами реєстрації є контролюючі органи або коли проведення державної реєстрації платника податків у відповідному статусі законодавством не передбачається.

5. Всі фізичні особи - платники податків та зборів реєструються у контролюючих органах шляхом включення відомостей про них до Державного реєстру фізичних осіб - платників податків у порядку, визначеному цим Кодексом.

6. Облік платників податків у контролюючих органах ведеться за податковими номерами.

7. Контролюючий орган зазначає податковий номер або серію (за наявності) та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті) у всіх свідоцтвах, довідках, в інших документах або повідомленнях, що видаються платнику податків або надсилаються йому.

8. Особливості обліку платників податків за окремими податками, а також окремих категорій платників податків установлюються відповідними розділами цього Кодексу.

9. Документи, що подаються платниками податків для взяття на облік у контролюючих органах, перевіряються у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, і в разі виявлення помилок або подання недостовірних відомостей повертаються для виправлення. Платники податків, які не подали протягом 5 календарних днів, наступних за днем отримання повернутих документів, виправлених документів для взяття на облік у контролюючих органах або повторно подали такі документи з помилками, несуть відповідальність відповідно до закону.

10. Центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, визначаються: порядок обліку платників податків і зборів; перелік документів, які подаються для взяття на облік платників податків, а також порядок подання таких документів; форми заяв, свідоцтв та документів з питань реєстрації та обліку платників податків.

11. Контролюючі органи забезпечують достовірність даних про платників податків в Єдиному банку даних про платників податків - юридичних осіб та Державному реєстрі фізичних осіб - платників податків, реєстрі платників податку на додану вартість, реєстрі неприбуткових організацій та інших реєстрах, що формуються та ведуться контролюючими органами згідно з цим Кодексом, їх захист від несанкціонованого доступу, оновлення, архівування та відновлення даних.

12. Інформація, що збирається, використовується та формується контролюючими органами у зв'язку з обліком платників податків, вноситься до інформаційних баз даних.

13. З метою постійного забезпечення органів державної влади, органів місцевого самоврядування, юридичних та фізичних осіб інформацією центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, оприлюднює на єдиному державному реєстраційному веб-порталі юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців та громадських формувань та власному офіційному веб-сайті дані про взяття на облік як платників податків юридичних осіб, їх відокремлених підрозділів та самозайнятих осіб не пізніше наступного робочого дня після взяття на облік.

14. Для цілей цієї глави датою отримання документів (відомостей, заяв, запитів та інших документів) є:

- для поданих у паперовому вигляді - дата надходження до відповідного контролюючого органу;
- для поданих у електронному вигляді - час та дата надходження такого електронного документа, що зазначені в електронному повідомленні (квитанції), сформованому програмним забезпеченням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, у форматі, затвердженому в установленому законодавством порядку.

Якщо документ, поданий у електронному вигляді, надійшов пізніше 16 години робочого (операційного) дня, датою його отримання вважається наступний після нього робочий (операційний) день.

Взяття на облік юридичних осіб та відокремлених підрозділів юридичних осіб

1.Взяття на облік за основним місцем обліку юридичних осіб та їх відокремлених підрозділів як платників податків та зборів у контролюючих органах здійснюється на підставі відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, наданих згідно із ЗУ "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань", у день отримання зазначених відомостей контролюючими органами.

Дані про взяття на облік юридичних осіб та їх відокремлених підрозділів як платників податків і зборів у контролюючих органах передаються до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань у день взяття на облік юридичної особи та/або відокремленого підрозділу юридичної особи в порядку, встановленому Міністерством юстиції України та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

2. Взяття на облік за основним місцем обліку платників податків - юридичних осіб та відокремлених підрозділів юридичних осіб, для яких законом установлені особливості їх державної реєстрації та які не включаються до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, здійснюється у день отримання відповідної заяви, яку платник податків зобов'язаний подати у десятиденний строк після державної реєстрації (легалізації, акредитації чи засвідчення факту створення іншим способом).

3. Взяття на облік юридичних осіб та їх відокремлених підрозділів як платників податків і зборів у контролюючих органах згідно з ПКУ підтверджується відомостями, оприлюдненими на порталі електронних сервісів відповідно до ЗУ "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань".

У разі взяття на облік юридичних осіб та їх відокремлених підрозділів як платників податків і зборів у контролюючих органах згідно з ПКУ цим юридичним особам та відокремленим підрозділам юридичних осіб не пізніше наступного робочого дня з дня взяття на облік за основним місцем обліку надсилається (видається) довідка про взяття на облік.

4. Військові частини зобов'язані протягом 10 календарних днів після реєстрації військової частини як суб'єкта господарювання стати на облік у контролюючому органі за місцем своєї дислокації.

5.Нерезиденти (іноземні юридичні компанії, організації), які здійснюють в Україні діяльність через відокремлені підрозділи, у тому числі постійні представництва, або придбавають нерухоме майно або отримують майнові права на таке майно в Україні, або відкривають рахунки в банках України (крім кореспондентських рахунків, що відкриваються банкам-нерезидентам), в інших фінансових установах, у небанківських надавачах платіжних послуг, або відкривають електронні гаманці в емітентах електронних грошей відповідно до статті 64 Закону України "Про платіжні послуги", або набувають право власності на інвестиційний актив, визначений абзацами третім – шостим підпункту "е" підпункту 141.4.1 пункту 141.4 статті 141 ПКУ, в іншого нерезидента, який не має постійного представництва в Україні, зобов'язані стати на облік у контролюючих органах.

Взяття на облік у контролюючому органі нерезидента здійснюється при настанні першої із подій, визначеної в абзаці першому цього пункту, не пізніше наступного робочого дня з дня надходження від нерезидента відповідної заяви, яку він зобов'язаний подати:

- у десятиденний строк після акредитації (реєстрації, легалізації) на території України відокремленого підрозділу - до контролюючого органу за місцезнаходженням відокремленого підрозділу;
- до придбання нерухомого майна або отримання майнових прав на таке майно в Україні - до контролюючого органу за місцезнаходженням нерухомого майна;
- до відкриття рахунку/електронного гаманця в Україні - до контролюючого органу за місцезнаходженням установи (відділення) банку, іншої фінансової установи, небанківського надавача платіжних послуг/емітента електронних грошей, в яких відкривається рахунок/електронний гаманець;
- до дати здійснення першої оплати за інвестиційний актив, що придбавається, - до контролюючого органу за місцезнаходженням української юридичної особи, акції, корпоративні права якої формують вартість інвестиційного активу, що є предметом такого правочину.

6. На обліку у контролюючих органах повинні перебувати угоди про розподіл продукції, договори управління майном (крім договорів щодо операцій, визначених у ПКУ) та договори про спільну діяльність на території України без створення юридичних осіб, на які поширюються особливості податкового обліку та оподаткування діяльності за такими договорами (угодами), визначені цим Кодексом.

У контролюючих органах не обліковуються договори про спільну діяльність, на які не поширюються особливості податкового обліку та оподаткування спільної діяльності, визначені цим Кодексом. Кожен учасник таких договорів перебуває на обліку у контролюючих органах та виконує обов'язки платника податків самостійно.

Взяття на облік договору або угоди здійснюється шляхом додаткового взяття на облік управителя майна, учасника договору про спільну діяльність або угоди про розподіл продукції як платника податків - відповідального за утримання та внесення податків до бюджету під час виконання договору або угоди.

7. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, визначає порядок обліку платників податків у контролюючих органах та порядок формування Реєстру великих платників податків на відповідний рік з урахуванням критеріїв, визначених цим Кодексом для великих платників податків.

У разі включення платника податків до Реєстру великих платників податків на нього поширюються особливості, визначені цим Кодексом для великих платників податків.

Облік самозайнятих осіб

1. Взяття на облік фізичних осіб - підприємців (крім тих, що набули статусу електронного резидента (е-резидента) у контролюючих органах здійснюється за податковою адресою на підставі відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців (крім тих, що набули статусу електронного резидента (е-резидента) та громадських формувань, наданих державним реєстратором згідно із ЗУ "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань".

2. Облік самозайнятих осіб здійснюється шляхом внесення до Державного реєстру фізичних осіб - платників податків (далі - Державний реєстр) записів про державну реєстрацію або припинення підприємницької діяльності, незалежної професійної діяльності, перереєстрацію, постановку на облік, зняття з обліку, внесення змін стосовно самозайнятої особи, а також вчинення інших дій, які передбачені Порядком обліку платників податків, зборів.

3. Для взяття на облік фізичної особи, яка має намір провадити незалежну професійну діяльність, така особа повинна подати заяву та документи особисто (надіслати рекомендованим листом з описом вкладення) або через уповноважену особу до контролюючого органу за місцем постійного проживання.

4.Контролюючий орган відмовляє в розгляді документів, поданих для взяття на облік особи, яка здійснює незалежну професійну діяльність, у разі:

- наявності обмежень на провадження незалежної професійної діяльності, встановлених законодавством;
- коли документи подані за неналежним місцем обліку;
- коли документи не відповідають встановленим вимогам, подані не в повному обсязі або коли зазначені в різних документах відомості є взаємно невідповідними;
- коли фізична особа вже взята на облік як самозайнята особа;
- неподання для реєстрації особою, яка має намір провадити незалежну професійну діяльність, свідоцтва про реєстрацію чи іншого документа (дозволу, сертифіката тощо), що підтверджує право фізичної особи на провадження незалежної професійної діяльності.

Після усунення причин, що були підставою для відмови у взятті на облік самозайнятої особи, фізична особа може повторно подати документи для взяття на облік.

5.Взяття на облік самозайнятої особи здійснюється контролюючим органом у день отримання відповідних відомостей від державного реєстратора (для фізичних осіб - підприємців) або прийняття заяви (для осіб, які здійснюють незалежну професійну діяльність).

Дані про взяття на облік фізичної особи - підприємця передаються до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань у день взяття на облік у порядку, встановленому Міністерством юстиції України та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Взяття на облік фізичної особи - підприємця підтверджується відомостями, оприлюдненими на порталі електронних сервісів, відповідно до ЗУ "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань".

6.Видача та заміна довідки про взяття на облік платника податків здійснюється безоплатно.

7. Фізичній особі, яка провадить незалежну професійну діяльність, довідка про взяття на облік платника податків видається контролюючим органом із зазначенням строку, якщо такий строк вказаний у свідоцтві про реєстрацію чи іншому документі (дозволі, сертифікаті тощо), що підтверджує право фізичної особи на провадження незалежної професійної діяльності.

8. Довідка про взяття на облік самозайнятої особи втрачає чинність з моменту виникнення змін у даних про фізичну особу, які зазначаються у такій довідці, та підлягає заміні у контролюючому органі.

9. Якщо фізична особа зареєстрована як підприємець та при цьому така особа провадить незалежну професійну діяльність, така фізична особа обліковується у контролюючих органах як фізична особа - підприємець з ознакою провадження незалежної професійної діяльності.

10.Внесення до Державного реєстру запису про припинення підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця чи незалежної професійної діяльності фізичної особи здійснюється у разі:

- внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань запису про державну реєстрацію припинення підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця - з дати державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця;
- припинення або зупинення незалежної професійної діяльності або зміни організаційної форми відповідної діяльності з незалежної (індивідуальної) на іншу - з дати прийняття уповноваженим органом відповідного рішення або іншої дати, визначеної законом, що регулює реєстрацію відповідної незалежної професійної діяльності, датою припинення, зупинення або зміни організаційної форми відповідної діяльності з незалежної (індивідуальної) на іншу;
- закінчення строку дії свідоцтва про реєстрацію чи іншого документа (дозволу, сертифіката тощо) - з дати закінчення такого строку;
- анулювання чи скасування згідно із законодавством свідоцтва про реєстрацію чи іншого документа (дозволу, сертифіката тощо), що підтверджує право фізичної особи на провадження незалежної професійної діяльності, або скасування реєстраційної дії щодо державної реєстрації фізичної особи підприємцем - з дати такого анулювання чи скасування.

Державна реєстрація (реєстрація) припинення підприємницької чи незалежної професійної діяльності фізичної особи або внесення до Державного реєстру запису про припинення такої діяльності фізичною особою не припиняє її зобов'язань, що виникли під час провадження підприємницької чи незалежної професійної діяльності, та не змінює строків, порядків виконання таких зобов'язань та застосування штрафних санкцій і нарахування пені за їх невиконання.

У разі якщо після внесення до Державного реєстру запису про припинення підприємницької чи незалежної професійної діяльності фізична особа продовжує провадити таку діяльність, вважається, що вона розпочала таку діяльність без взяття її на облік як самозайнятої особи.

Внесення змін до облікових даних платників податків, крім фізичних осіб, які не зареєстровані підприємцями та не провадять незалежну професійну діяльність

Підставами для внесення змін до облікових даних платників податків є:

- інформація органів державної реєстрації;
- інформація банків, інших фінансових установ, небанківських надавачів платіжних послуг про відкриття (закриття) рахунків платників податків та інформація емітентів електронних грошей про відкриття (закриття) електронних гаманців платників податків;
- документально підтверджена інформація, що надається платниками податків;
- інформація суб'єктів інформаційного обміну, уповноважених вчиняти будь-які реєстраційні дії стосовно платника податків;
- рішення суду, що набрало законної сили;
- дані перевірок платників податків.

Внесення змін до облікових даних платників податків здійснюється у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

У разі проведення державної реєстрації зміни місцезнаходження або місця проживання платника податків, внаслідок якої змінюється контролюючий орган, в якому на обліку перебуває платник податків, а також у разі зміни податкової адреси платника податків, контролюючими органами за попереднім та новим місцезнаходженням (місцем проживання) платника податків проводяться процедури відповідно зняття з обліку/взяття на облік такого платника податків.

Підставою для зняття з обліку платника податків в одному контролюючому органі і взяття на облік в іншому є надходження хоча б до одного з цих органів даних, що свідчать про належну державну реєстрацію таких змін органами державної реєстрації.

У такому разі платник податків, зобов'язаний подати контролюючому органу за новим місцезнаходженням відповідну заяву у десятиденний строк від дня реєстрації зміни місцезнаходження (місця проживання) згідно з порядком обліку платників податків. У разі неподання такої заяви протягом 10 календарних днів платник податків або посадові особи платника податків несуть відповідальність відповідно до закону.

Платники податків - юридичні особи та їх відокремлені підрозділи зобов'язані подати контролюючому органу відомості стосовно осіб, відповідальних за ведення бухгалтерського та/або податкового обліку юридичної особи, її відокремлених підрозділів, у 10-денний строк з дня взяття на облік чи виникнення змін у облікових даних платників податків, шляхом подання заяви у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. Відповідальність за неподання такої інформації визначається цим Кодексом.

У разі виникнення змін у даних або внесення змін до документів, що подаються для взяття на облік згідно з цією главою, крім змін, які вносяться до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, та змін, про які платник податків повідомив за основним місцем обліку, платник податків зобов'язаний подати контролюючому органу, в якому він обліковується, уточнені документи протягом 10 календарних днів з дня внесення змін до зазначених документів.

Підстави та порядок зняття з обліку у контролюючих органах юридичних осіб, їх відокремлених підрозділів та самозайнятих осіб:

1.повідомлення чи документальне підтвердження державного реєстратора чи іншого органу державної реєстрації про проведення державної реєстрації припинення юридичної особи, відокремленого підрозділу юридичної особи;

2. наявність хоча б однієї з підстав, визначених пунктом 65.10 статті 65 цього Кодексу для самозайнятої особи.

1. Контролюючі органи в установленому законом порядку мають право звертатися до суду про винесення судового рішення щодо:

- припинення юридичних осіб або підприємницької діяльності фізичних осіб - підприємців;
- скасування державної реєстрації припинення юридичних осіб або підприємницької діяльності фізичних осіб - підприємців;
- скасування державної реєстрації змін до установчих документів.

2. У разі припинення юридичної особи її відокремлені підрозділи підлягають зняттю з обліку в контролюючих органах.

Порядок зняття з обліку у контролюючих органах юридичних осіб, їх відокремлених підрозділів та самозайнятих осіб встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику

3. Договори про спільну діяльність, договори управління майном та угоди про розподіл продукції знімаються з обліку у контролюючих органах після їх припинення, розірвання, закінчення строку дії чи після досягнення мети, для якої вони були укладені, визнання їх недійсними у судовому порядку, а також у разі втрати ознак платника податку, які визначені цим Кодексом.

4. Нерезиденти, знімаються з обліку у контролюючих органах після відчуження нерухомого майна та/або закриття всіх рахунків/електронних гаманців у банках, інших фінансових установах, небанківських надавачах платіжних послуг, емітентах електронних грошей та/або закриття на території України відокремлених підрозділів, у тому числі постійних представництв, за умови відсутності на території України інших об'єктів оподаткування та об'єктів, пов'язаних з оподаткуванням.

Порядок зняття з обліку нерезидентів у контролюючих органах встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

У разі анулювання реєстрації особи-нерезидента як платника податку на додану одночасно автоматично здійснюється зняття з обліку такої особи-нерезидента.

Інформація, що подається для обліку платників податків органами державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності та іншими органами

Технічний адміністратор Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань в день проведення реєстраційної дії повинен передати до інформаційних систем контролюючих органів відомості, документи, запити, передбачені ЗУ "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань".

Органи, що ведуть облік або реєстрацію рухомого майна та інших активів, які є об'єктом оподаткування, зобов'язані повідомляти про власників та/або користувачів такого рухомого майна та інших активів, розміщених на відповідній території, або про транспортні засоби, зареєстровані у цих органах, та їх власників контролюючі органи за своїм місцезнаходженням щомісяця, але не пізніше 10 числа наступного місяця. Порядок такого повідомлення встановлює Кабінет Міністрів України.

Державні органи повинні подавати контролюючим органам іншу інформацію у випадках, передбачених цим Кодексом та іншими нормативно-правовими актами України.

Державний реєстр фізичних осіб - платників податків

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, формує та веде Державний реєстр фізичних осіб - платників податків (далі - Державний реєстр).

До Державного реєстру вноситься інформація про осіб, які є:

- громадянами України;
- іноземцями та особами без громадянства, які постійно проживають в Україні;
- іноземцями та особами без громадянства, які не мають постійного місця проживання в Україні, але відповідно до законодавства зобов'язані сплачувати податки в Україні або є засновниками юридичних осіб, створених на території України, або набули статусу електронного резидента (e-резидента).

Облік фізичних осіб - платників податків, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган, ведеться в окремому реєстрі Державного реєстру за прізвищем, ім'ям, по батькові та серією і номером паспорта без використання реєстраційного номера облікової картки.

До облікової картки фізичної особи - платника податків та повідомлення (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків) вноситься така інформація:

- прізвище, ім'я та по батькові;
- дата народження;
- місце народження (країна, область, район, населений пункт);
- місце проживання, а для іноземних громадян - також громадянство;
- серія, номер свідоцтва про народження, паспорта (аналогічні дані іншого документа, що посвідчує особу), ким і коли виданий;
- унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі (у разі внесення інформації про особу до Єдиного державного демографічного реєстру).

До інформаційної бази Державного реєстру включаються такі дані про фізичних осіб:

- джерела отримання доходів;
- об'єкти оподаткування;
- сума нарахованих та/або отриманих доходів;
- сума нарахованих та/або сплачених податків;
- інформація про податкову знижку та податкові пільги платника податків;
- унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі на підставі даних розпорядника такого реєстру, наданих у порядку інформаційної взаємодії відповідно до законодавства.

До Державного реєстру вносяться відомості про державну реєстрацію, реєстрацію та взяття на облік фізичних осіб - підприємців і осіб, які провадять незалежну професійну діяльність. Такі відомості включають:

- дати, номери записів, свідоцтв та інших документів, а також підстави державної реєстрації, реєстрації та взяття на облік, припинення підприємницької чи незалежної професійної діяльності, інші реєстраційні дані;
- інформацію про державну реєстрацію, реєстрацію та взяття на облік змін у даних про особу, заміну чи продовження дії довідок про взяття на облік;
- місце провадження діяльності, телефони та іншу додаткову інформацію для зв'язку з фізичною особою - підприємцем чи особою, яка здійснює незалежну професійну діяльність;
- види діяльності;
- громадянство та номер, що використовується під час оподаткування в країні громадянства, - для іноземців;
- системи оподаткування із зазначенням періодів її дії.

Фізична особа - платник податків незалежно від віку (як резидент, так і нерезидент), для якої раніше не формувалася облікова картка платника податків та яка не включена до Державного реєстру, зобов'язана особисто або через законного представника чи уповноважену особу подати відповідному контролюючому органу облікову картку фізичної особи - платника податків, яка є водночас заявою для реєстрації в Державному реєстрі, та пред'явити документ, що посвідчує особу.

Органи державної реєстрації актів цивільного стану, органи, що здійснюють реєстрацію фізичних осіб зобов'язані подавати відповідним контролюючим органам інформацію щодо зміни даних, які включаються до облікової картки фізичної особи - платника податків, щомісяця, але не пізніше 10 числа наступного місяця.

Фізичні особи - платники податків зобов'язані подавати контролюючим органам відомості про зміну даних, які вносяться до облікової картки або повідомлення (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків і мають відмітку у паспорті), протягом місяця з дня виникнення таких змін шляхом подання відповідної заяви за формою та у порядку, визначеними центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Про проведення державної реєстрації фізичної особи - платника податків у Державному реєстрі та внесення змін до даних, які містяться у Державному реєстрі, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, інформує територіальний орган:

- за місцем обліку фізичної особи;
- за місцем проживання фізичної особи;
- за місцем отримання доходів чи місцезнаходженням іншого об'єкта оподаткування фізичної особи.

За зверненням платника податків, його законного представника або уповноваженої особи контролюючий орган видає документ, що засвідчує реєстрацію у Державному реєстрі, крім осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті.

Контролюючим органом за місцем проживання фізичної особи - платника податків на прохання такої особи до паспорта можуть бути внесені (сьома, восьма або дев'ята сторінки) дані про реєстраційний номер облікової картки платника податків з Державного реєстру.

У разі виявлення недостовірних даних або помилок у поданій обліковій картці або повідомленні (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків) фізичній особі може бути відмовлено у реєстрації та/або внесенні відмітки до паспорта або продовжено строк реєстрації.

Реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія (за наявності) та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті) використовуються органами державної влади та органами місцевого самоврядування, юридичними особами незалежно від організаційно-правових форм, включаючи Національний банк України, банки, інші фінансові установи, небанківських надавачів платіжних послуг, емітентів електронних грошей, біржі, особами, які провадять незалежну професійну діяльність, фізичними особами - підприємцями, а також фізичними особами в усіх документах, які містять інформацію про об'єкти оподаткування фізичних осіб або про сплату податків

Документи, пов'язані з проведенням операцій, які не мають реєстраційного номера облікової картки платника податків або серії (за наявності) та номера паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті), вважаються оформленими з порушенням вимог законодавства України.

Контролюючий орган зазначає реєстраційний номер облікової картки платника податків або серію (за наявності) та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті) у всіх повідомленнях, що надсилаються йому.

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, самозайняті особи, податкові агенти подають безоплатно в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, контролюючим органам за своїм місцезнаходженням або централізовано в електронному вигляді (для органів виконавчої влади) інформацію про фізичних осіб, що пов'язана з реєстрацією таких осіб як платників податків, нарахуванням, сплатою податків і контролем за дотриманням податкового законодавства України, із зазначенням реєстраційних номерів облікових карток платника податків або серії (за наявності) та номера паспорта (для фізичних осіб, які мають відмітку у паспорті про право здійснювати будь-які платежі за серією та номером паспорта).

Державний реєстр фізичних осіб - платників податків формується на основі Державного реєстру фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів. Обліковим карткам фізичних осіб, які на момент набрання чинності цим Кодексом зареєстровані у Державному реєстрі фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів, присвоюються номери, що відповідають ідентифікаційним номерам платників податків - фізичних осіб. Документи про реєстрацію фізичних осіб у Державному реєстрі фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів, видані контролюючими органами у порядку, визначеному законодавством, що діяло до набрання чинності цим Кодексом, вважаються дійсними для всіх випадків, передбачених для використання реєстраційних номерів облікових карток фізичних осіб, не підлягають обов'язковій заміні та є такими, що засвідчують реєстрацію фізичних осіб у Державному реєстрі фізичних осіб - платників податків.

1.6. Принципи оподаткування

З розвитком податкових відносин в Україні відбувались зміни **принципів побудови** та призначення системи оподаткування, які викладені в Податковому Кодексі України та передбачають:

- 1. загальність оподаткування** - кожна особа зобов'язана сплачувати встановлені законодавством податки та збори, платником яких вона;
- 2. рівність усіх платників перед законом**, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації - забезпечення однакового підходу до всіх платників податків незалежно від соціальної, расової, національної, релігійної приналежності, форми власності юридичної особи, громадянства фізичної особи, місця походження капіталу;
- 3. невідворотність настання визначеної законом відповідальності** у разі порушення податкового законодавства;
- 4. презумпція правомірності рішень платника податку** в разі, якщо норма закону чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі закону, або якщо норми різних законів чи різних нормативно-правових актів припускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків платників податків або контролюючих органів, внаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як платника податків, так і контролюючого органу;

- 5. фінансова достатність** - встановлення податків та зборів з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його надходженнями;
- 6. соціальна справедливість** - встановлення податків та зборів відповідно до платоспроможності платників податків;
- 7. економічність оподаткування** - встановлення податків та зборів, обсяг надходжень від сплати яких до бюджету значно перевищує витрати на їх адміністрування;
- 8. нейтральність оподаткування** - встановлення податків та зборів у спосіб, який не впливає на збільшення або зменшення конкурентоздатності платника податків;
- 9. стабільність** - зміни до будь-яких елементів податків та зборів не можуть вноситися пізніше як за шість місяців до початку нового бюджетного періоду, в якому будуть діяти нові правила та ставки. Податки та збори, їх ставки, а також податкові пільги не можуть змінюватися протягом бюджетного року;
- 10. рівномірність та зручність сплати** - встановлення строків сплати податків та зборів, виходячи із необхідності забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджетів для здійснення витрат бюджету та зручності їх сплати платниками;
- 11. єдиний підхід до встановлення податків та зборів** - визначення на законодавчому рівні усіх обов'язкових елементів податку.